

Zalecenia **DELEGATÓW MINISTRÓW CM/Rec(2018) 5** z dnia 04 kwietnia 2018 r.

Zalecenie CM/Rec(2018)5
Komitetu Ministrów dla państw członkowskich
dotyczące dzieci rodziców osadzonych w zakładach karnych

*(Przyjęte przez Komitet Ministrów w dniu 4 kwietnia 2018 r.
na 1312. posiedzeniu Komitetu Delegatów Ministrów)*

Komitet Ministrów, działając zgodnie z artykułem 15b Statutu Rady Europy,

Zważywszy, że celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności pomiędzy państwami członkowskimi, w szczególności poprzez harmonizację przepisów w dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania;

Biorąc pod uwagę znaczną liczbę dzieci, których rodzice osadzeni są w zakładach karnych państw członkowskich;

Potwierdzając, że dzieciom rodziców osadzonych w zakładach karnych przysługują prawa takie same jak wszystkim dzieciom;

Mając na uwadze przeszkody w utrzymywaniu zwyczajnych relacji rodzinnych spowodowane pozbawieniem rodzica wolności, a także trudności, których te dzieci oraz ich rodzice mogą doświadczyć z uwagi na czynniki, takie jak brak prawidłowych kontaktów rodzinnych, stygmatyzacja oraz finansowe, praktyczne i psychologiczne skutki pozbawienia wolności;

Uznając wpływ, jaki wywiera na dziecko pozbawienie rodzica wolności oraz fakt, że zakład karny może stanowić dla dziecka niesprzyjające warunki;

Biorąc pod uwagę również fakt, że relacje pomiędzy dzieckiem a rodzicem nie zawsze są pozytywne i prawidłowe;

Mając na celu łagodzenie możliwego do uniknięcia niekorzystnego wpływu pozbawienia wolności rodziców na dzieci i na kompetencje rodzicielskie oraz mając na celu zapewnienie ochrony rozwoju dziecka i wspieranie łączenia rodzin w przypadkach, gdzie jest to wskazane; mając na względzie szczególną wrażliwość dzieci osadzonych rodziców, a także fakt, że uwzględnienie potrzeb i praw tych dzieci stanowi część Strategii Rady Europy na rzecz praw dziecka (2016-2021) oraz powinno stanowić część międzysektorowych, wielodyscyplinarnych krajowych strategii na rzecz ochrony i dobrostanu dziecka;

Pozostając w przekonaniu, że kontakt pomiędzy dziećmi a ich osadzonymi rodzicami może pozytywnie wpływać na dziecko, osadzonego rodzica, pracowników służby więziennej i środowisko, a w rezultacie na całe społeczeństwo, a także, że poszanowanie praw i potrzeb poszczególnych dzieci oraz właściwego kontaktu z ich osadzonymi rodzicami współgra z zapewnieniem ładu, porządku i bezpieczeństwa w zakładzie karnym;

Biorąc pod uwagę fakt, że w celu zapewnienia dzieciom rodziców osadzonych w zakładach karnych oraz tym rodzicom możliwości porównywalnych z możliwościami innych dzieci i rodziców, powinny zostać uwzględnione szczególne potrzeby tych dzieci oraz ich rodziców;

Uwzględniając następujące instrumenty prawne Rady Europy:

- Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (ETC nr 5); - Konwencja w sprawie kontaktów z dziećmi (ETS nr 192); - Konwencja o przekazywaniu osób skazanych (ETC nr 112); - Protokół dodatkowy do Konwencji o przekazywaniu osób skazanych (ETC nr 167); - Zalecenie Rec(92) 17 Komitetu Ministrów do państw członkowskich w sprawie spójności wydawania wyroków;

- Zalecenie Rec(93) 6 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie penitencjarnych i kryminologicznych aspektów kontroli chorób zakaźnych, w tym AIDS, oraz problemów zdrowotnych w więzieniu; - Zalecenie Rec(97) 12 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich o personelu związanym z wykonywaniem sankcji i środków karnych; - Zalecenie 1469(2000) Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy w sprawie matek i niemowląt w więzieniach; - Zalecenie Rec(2003) 22 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie zwolnienia warunkowego; - Zalecenie Rec(2006) 2 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie Europejskich Reguł Więziennych; - Zalecenie Rec(2006) 13 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie stosowania tymczasowego aresztowania, warunków, w jakich się ono odbywa oraz zapewnienia zabezpieczeń przed nadużyciami; - Zalecenie CM/Rec(2008) 11 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie zasad europejskich dotyczących kar i środków alternatywnych stosowanych wobec sprawców nieletnich; - Zalecenie CM/Rec(2010) 1 Komitetu Ministrów w sprawie przyjętych przez Radę Europy zasad zwolnienia warunkowego; - Zalecenie CM/Rec(2012) 12 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich dotyczące obcokrajowców przebywających w więzieniu; -

Zalecenie CM/Rec(2014) 4 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich dotyczące elektronicznego systemu monitorowania; - Zalecenie CM/Rec(2017) 3 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich zasad dotyczących sankcji i środków wspólnotowych;

Uwzględniając także odpowiednie orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka;

Mając na względzie:

- Konwencję Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka z 1989 r.; - Umowę modelową Narodów Zjednoczonych dotyczącą przewozu więźniów będących obcokrajowcami oraz zaleceń w sprawie postępowania z więźniami będącymi obcokrajowcami z 1985 r.; - Reguły Narodów Zjednoczonych dotyczące postępowania z kobietami skazanymi na karę pozbawienia wolności i środków nieizolacyjnych dla przestępców płci żeńskiej (Reguły z Bangkoku) (Rezolucja Rady Gospodarczej i Społecznej 2010/16); - Wzorcowe reguły minimalne Narodów Zjednoczonych dotyczące postępowania z więźniami (Reguły Nelsona Mandeli z 2015 r.); - Raport Komitetu Praw Dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych i zalecenia z dnia ogólnej dyskusji na temat „Dzieci rodziców przebywających w więzieniach” z 2011 r.; - Kartę Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2009 r.; - Decyzję ramową Rady Unii Europejskiej 2008/909/WSiSW o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków skazujących na karę pozbawienia wolności lub inny środek polegający na pozbawieniu wolności – w celu wykonania tych wyroków w Unii Europejskiej; - Decyzję ramową Rady Unii Europejskiej 2008/947/WSiSW o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków i decyzji w sprawie zawieszenia lub warunkowego zwolnienia w celu nadzorowania przestrzegania warunków zawieszenia i obowiązków wynikających z kar alternatywnych; - Decyzję ramową Rady Unii Europejskiej 2009/829/WSiSW w sprawie stosowania przez państwa członkowskie Unii Europejskiej zasady wzajemnego uznawania decyzji w sprawie środków nadzoru stanowiących alternatywę dla tymczasowego aresztowania;

Zważywszy, że polityka karna, praktyka w zakresie wydawania wyroków skazujących oraz ogólny system zarządzania więziennictwem w państwach członkowskich powinny podlegać wspólnie uzgodnionym standardom i regułom odnoszącym się do zapewnienia wsparcia i ochrony dzieci rodziców odsadzonych w zakładach karnych;

Zgadając się, że należy rozwinąć dodatkowe standardy etyczne i zawodowe w celu wskazywania właściwych kierunków postępowania krajowym organom władzy, w szczególności sędziom, prokuratorom, administracji więziennej, pracownikom służby kuratorskiej, policji oraz instytucjom, których zadaniem jest zapewnienie dobrostanu dzieciom oraz udzielanie innego rodzaju wsparcia, dla zapewnienia przestrzegania praw i potrzeb dzieci i ich rodziców osadzonych w zakładach karnych;

Uwzględniając konstytucyjne zasady, tradycję prawną oraz niezależność władzy sądowniczej w państwach członkowskich;

Dostrzegając fakt, że różne organy władzy i instytucje mające kontakt z dziećmi, których może dotyczyć problem pozbawienia wolności ich rodzica oraz że podmioty te potrzebują spójnego systemu zasad postępowania zgodnego ze standardami Rady Europy,

Strona | 4

Zaleca, aby rządy państw członkowskich:

- w zakresie swojego prawodawstwa, polityk i praktyki kierowały się zasadami zawartymi w Załączniku do niniejszego Zalecenia;
- zapewniły, aby niniejsze Zalecenie i przyjęte do niego sprawozdanie wyjaśniające zostały przetłumaczone i rozpowszechnione w najszerszym możliwym zakresie, w szczególności w odniesieniu do wszelkich właściwych organów władzy, instytucji, grup zawodowych i stowarzyszeń, a także, aby stało się ono dostępne dla dzieci i ich rodziców, którzy są osadzeni w zakładach karnych.

Załącznik do Zalecenia CM/Rec(2018)5

I. Definicje, wartości leżące u podstaw Zalecenia i zakres

Definicje

Dla celów niniejszego Zalecenia poniższe terminy przyjmują następujące znaczenie:

- a. „dziecko” oznacza każdą osobę poniżej 18. roku życia;
- b. „zakład karny” oznacza każdą instytucję przeznaczoną przede wszystkim do przetrzymywania w niej osób podejrzanych o popełnienie czynów zabronionych lub osób skazanych;
- c. „osadzony rodzic” oznacza rodzica (w rozumieniu prawa krajowego), który jest przetrzymywany w zakładzie karnym;
- d. „niemowlę lub małe dziecko w zakładzie karnym” oznacza bardzo małe dziecko, które urodziło się lub przebywa wraz z rodzicem w zakładzie karnym;
- e. „opiekun” oznacza osobę, która sprawuje stałą pieczę nad dzieckiem i ponosi za nie odpowiedzialność;
- f. „organ sądowy” oznacza sąd, sędziego lub prokuratora.

Wartości leżące u podstaw Zalecenia

Zalecenie zostało sporządzone w oparciu o następujące zasady:

- we wszelkich sprawach związanych z dziećmi, prawa dzieci oraz ich najlepiej pojęty interes mają pierwszorzędne znaczenie, a ponadto należy mieć na uwadze fakt, że dzieci osadzonych rodziców, nie popełniły przestępstw i nie powinny być traktowane jako osoby, które weszły w konflikt z prawem na skutek czynów popełnionych przez ich rodziców lub czynów, których popełnienie zarzuca się ich rodzicom;
- wszystkie dzieci, bez stosowania jakiejkolwiek formy dyskryminacji oraz niezależnie od statusu prawnego ich rodziców, mają zapewnione wszystkie prawa wynikające z Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka, w tym prawo do ochrony ich najlepiej pojętego interesu, prawo do rozwoju, prawo do poszanowania ich poglądów oraz prawo do utrzymywania regularnych osobistych stosunków i bezpośrednich kontaktów z rodzicami;
- konieczne jest zapewnienie ochrony dla przysługującego dzieciom prawa oraz potrzeby emocjonalnego i stałego kontaktu z ich osadzonymi rodzicami, którzy to rodzice mają obowiązek i prawo do wykonywania zadań związanych z rolą rodzica oraz do promowania pozytywnych przykładów dla swoich dzieci;
- dzieci, rodzina, relacje pomiędzy rodzicem a dzieckiem oraz rola osadzonego rodzica w takiej relacji wymagają wsparcia przed, w trakcie i po zakończeniu okresu pozbawienia wolności. Wszelkie działania i środki mające na celu wsparcie dzieci osadzonych rodziców oraz ich relacji z tymi rodzicami powinny być podejmowane w taki sposób, aby nie dopuścić do stygmatyzacji i dyskryminacji tych dzieci;
- podnoszenie poziomu świadomości, zmiana kulturowa oraz integracja społeczna są niezbędne do przewyciężenia uprzedzeń i dyskryminacji wynikających z pozbawienia wolności rodzica.

Zakres

Zalecenie stosuje się do wszystkich dzieci, których rodzice pozbawieni są wolności, w tym do niemowląt przebywających w zakładzie karnym ze swoim rodzicem.

II. Podstawowe zasady

1. Dzieci osadzonych rodziców powinny być traktowane z poszanowaniem przysługujących im praw człowieka oraz z należytą dla ich szczególnej sytuacji oraz potrzeb uwagą. Przy podejmowaniu decyzji, które mogą mieć wpływ na te dzieci, powinna być im zapewniona możliwość bezpośredniego lub pośredniego wysłuchania ich stanowiska. Integralną część postępowania w tym zakresie powinny stanowić środki podejmowane w celu zapewnienia dziecku ochrony, w tym poszanowania dobra dziecka oraz jego życia rodzinnego i prywatności, jak również środki mające na celu wsparcie osadzonego rodzica w

wykonywaniu jego funkcji rodzicielskich od początku okresu pozbawienia wolności oraz po jego zakończeniu.

2. W przypadkach, w których rozważa się wydanie wyroku pozbawienia wolności, powinno się wziąć pod uwagę prawa i najlepiej pojęty interes wszystkich dzieci, które mogą zostać dotknięte tym wyrokiem, a we wszystkich przypadkach, w których jest to możliwe i właściwe powinno się zastosować rozwiązania alternatywne dla kary pozbawienia wolności, w szczególności w odniesieniu do rodzica, który jest głównym opiekunem dziecka.

3. W każdym przypadku pozbawienia rodzica wolności szczególny nacisk powinien zostać położony na skierowanie rodzica do jednostki położonej w bliskiej odległości od miejsca, w którym przebywa dziecko.

4. Przy podejmowaniu decyzji o przewiezieniu osób skazanych do kraju lub z kraju, w którym ich dzieci przebywają na stałe, rozważając cel takiego przewiezienia związany z resocjalizacją, należy we właściwy sposób uwzględnić najlepiej pojęty interes dziecka.

5. Administracja więzienna powinna dążyć do zebrania oraz zweryfikowania przy przyjęciu zatrzymanych do jednostki penitencjarnej wszelkich właściwych informacji dotyczących ich dzieci.

6. Władze krajowe powinny dążyć do zapewnienia organom państwowym oraz organizacjom pozarządowym wystarczających środków dla zapewnienia wsparcia dzieciom osadzonych rodziców oraz ich rodzinom w celu umożliwienia im skutecznego radzenia sobie z ich specyficzną sytuacją i szczególnymi potrzebami, w tym także poprzez zapewnienie wsparcia logistycznego i finansowego w przypadkach, w których jest to konieczne, celem umożliwienia podtrzymywania kontaktów.

7. Wszystkim członkom personelu zaangażowanego w kontakt z dziećmi i z ich osadzonymi rodzicami, powinno się zapewnić odpowiednie szkolenie w zakresie strategii, polityk i praktyk związanych z postępowaniem z dziećmi.

III. Areszt policyjny, postanowienia i wyroki Sądu

8. Policja w należyty sposób powinna uwzględnić wpływ, jaki aresztowanie rodzica może wyrzucić na obecne dziecko. W takich przypadkach, jeżeli jest to możliwe, aresztowanie powinno się odbyć pod nieobecność dziecka lub przynajmniej w sposób uwzględniający wrażliwość dziecka.

9. Ograniczenia kontaktów zatrzymanego lub aresztowanego rodzica powinny zostać wprowadzone przy jednoczesnym poszanowaniu prawa dziecka do utrzymywania kontaktu z tym rodzicem.

10. Bez uszczerbku dla niezależności władzy sądowniczej, przed wydaniem postanowienia lub wyroku wobec rodzica, powinno się uwzględnić prawa i potrzeby dzieci tego rodzica oraz ewentualny wpływ decyzji Sądu na te dzieci. Organy władzy sądowniczej powinny rozważyć możliwość uzasadnionego powstrzymywania się od stosowania środków w postaci zatrzymania czy aresztowania przed procesem lub zawieszania wykonywania kary pozbawienia wolności, jak również możliwość zastąpienia ich sankcjami i karami o charakterze nieizolacyjnym.

11. Przy wydawaniu zezwoleń na opuszczenie zakładu karnego przez osadzonych rodziców, powinno się uwzględnić istotne wydarzenia w życiu ich dziecka, takie jak urodziny, pierwszy dzień szkoły lub pobyt w szpitalu.

IV. Warunki związane z osadzeniem w zakładzie karnym

Przyjęcie do zakładu karnego

12. Przed przyjęciem lub w trakcie przyjęcia do zakładu karnego, osobom będącym opiekunami dzieci powinno się umożliwić poczynienie odpowiednich ustaleń dotyczących tych dzieci, uwzględniając przy tym najlepiej pojęty interes dziecka.

13. Przy przyjęciu do zakładu karnego administracja więzienna powinna zebrać dane na temat liczby dzieci, które posiada osadzony, wieku tych dzieci oraz ich aktualnego głównego opiekuna, a także powinna dokładać starań, aby posiadać aktualne dane w tym zakresie.

14. Przy przyjęciu do zakładu karnego lub w przypadku przeniesienia osadzonego, jeżeli osadzony wyraża taką wolę, władze zakładu karnego powinny zapewnić osadzonemu pomoc w poinformowaniu jego dzieci (lub ich opiekunów) o fakcie pozbawienia osadzonego wolności i o miejscu, w którym on przebywa lub powinny zapewnić, aby wiadomość w tym zakresie została do tych osób przesłana.

15. Władze zakładu karnego powinny zapewnić wsparcie i informacje w najszerszym możliwym zakresie na temat możliwości, procedur oraz wewnętrznych reguł dotyczących kontaktowania się z osadzonym oraz odbywania widzeń w zakładach karnych, w sposób przyjazny dla dzieci oraz w różnych językach i formach, odpowiednio do sytuacji.

Przydział do zakładu karnego, komunikacja, kontakty i widzenia

16. Z wyjątkiem przypadków uwzględnienia wymogów związanych z administracją wymiaru sprawiedliwości, porządkiem i bezpieczeństwem, przydział osadzonego rodzica do danego zakładu karnego w przypadkach, w których jest to wskazane, powinien odbywać się przy uwzględnieniu najlepiej

pojętego interesu jego dziecka, w taki sposób, aby ułatwić podtrzymywanie kontaktów, relacji i widzeń dziecka z rodzicem, bez powodowania nieuzasadnionych obciążeń wynikających z czynników finansowych lub geograficznych.

17. W normalnych warunkach powinno się umożliwić dzieciom widzenie z osadzonym rodzicem w ciągu tygodnia od przyjęcia rodzica do zakładu karnego, a następnie widzenia powinny odbywać się regularnie i z dużą częstotliwością. Widzenia przebiegające w przyjaznej dla dziecka atmosferze powinny być, co do zasady, dozwolone z częstotliwością jeden raz na tydzień, przy czym, w przypadku bardzo małych dzieci, powinny być dozwolone krótsze widzenia, odbywające się z większą częstotliwością, odpowiednio do sytuacji.

18. Widzenia powinny być zorganizowane w taki sposób, aby nie zakłócać innych dziedzin życia dziecka, np. obecności w szkole. Jeżeli nie jest możliwe organizowanie widzeń z częstotliwością jeden raz na tydzień, powinna zostać zapewniona możliwość odpowiednio dłuższych widzeń odbywających się z mniejszą częstotliwością i umożliwiających bardziej intensywną interakcję dziecka z rodzicem.

19. Jeżeli aktualny opiekun dziecka nie może towarzyszyć mu podczas widzenia, powinny zostać zastosowane alternatywne rozwiązania, takie jak widzenie w towarzystwie wykwalifikowanego personelu lub pracownika organizacji zajmującej się działalnością w tym obszarze, lub innej odpowiedniej osoby.

20. W poczekalniach i salach widzeń w zakładach karnych powinno być wydzielone miejsce przeznaczone dla dzieci (wyposażone w podgrzewacz do butelek, przewijak, zabawki, książki, przybory rysunkowe, gry, itp.), w którym dzieci będą mogły czuć, że są bezpieczne, dobrze przyjęte i szanowane. Widzenia w zakładzie karnym powinny zapewniać środowisko sprzyjające zabawie i interakcji z rodzicem. Mając na względzie promowanie, utrzymywanie i rozwijanie relacji rodzica i dziecka w warunkach możliwie jak najbardziej naturalnych, powinno się również rozważyć zezwolenia na odbywanie widzeń w sąsiedztwie zakładów karnych.

21. Powinny zostać podjęte środki w celu zapewnienia, że widzenie odbywa się w warunkach umożliwiających poszanowanie godności dziecka i jego prawa do prywatności, w tym środki umożliwiające uzyskanie dostępu i odbywanie widzeń przez dzieci ze specjalnymi potrzebami.

22. Jeżeli rodzic osadzony jest w miejscu znajdującym się daleko od miejsca zamieszkania, widzenia powinny być zorganizowane w elastyczny sposób, który może polegać także na umożliwieniu osadzonemu łączenia jego praw do widzeń.

23. Wszelkie kontrole bezpieczeństwa w odniesieniu do dzieci powinny odbywać się w sposób przyjazny dla dzieci, z poszanowaniem godności dzieci i ich prawa do prywatności, jak również z poszanowaniem ich integralności fizycznej i psychicznej, jak również ich bezpieczeństwa. Jakiegokolwiek metody przeszukań o charakterze inwazyjnym w odniesieniu do dzieci, w tym przeszukania otworów ciała, powinny być zabronione.

24. Przeszukania osadzonych przed widzeniami powinny, w każdym przypadku, odbywać się w sposób zapewniający poszanowanie ich ludzkiej godności tak, aby zapewnić im możliwość prawidłowej interakcji z dziećmi w trakcie widzeń. Na tyle, na ile jest to możliwe, dzieci powinny mieć możliwość opuszczenia sali widzeń przed osadzonym rodzicem, ponieważ sytuacja taka dla niektórych dzieci może stanowić traumatyczne doświadczenie. W przypadku, gdy władze zakładu karnego zapewniają odzież osadzonym, odzież taka nie powinna naruszać godności osadzonych, w szczególności w trakcie widzeń z dziećmi.

25. Zgodnie z przyjętymi w danym kraju przepisami prawa i praktyką, powinno się wspierać używanie technologii informacyjnej i komunikacyjnej (wideokonferencje, telefony komórkowe lub inne systemy łączności telefonicznej, Internet, w tym kamery internetowe i komunikatory internetowe, itp.) w okresach pomiędzy bezpośrednimi widzeniami, przy czym używanie takiej technologii nie powinno wiązać się z ponoszeniem nadmiernych kosztów. Osadzeni rodzice powinni mieć możliwość uzyskania wsparcia finansowego w ponoszeniu kosztów komunikowania się ze swoimi dziećmi, w przypadku, jeżeli ich środki finansowe nie są do tego wystarczające. Formy komunikacji, o których mowa powyżej, w żadnym przypadku nie powinny być traktowane jako rozwiązania alternatywne, mogące zastąpić bezpośredni kontakt dzieci z ich osadzonymi rodzicami.

26. Zasady dotyczące wykonywania i odbierania połączeń telefonicznych oraz wykorzystywania innych form komunikacji z dziećmi powinny być stosowane w sposób elastyczny, tak, aby zapewnić komunikację osadzonych rodziców z ich dziećmi w największym możliwym stopniu. Dzieci powinny mieć pozwolenie na rozpoczynanie połączeń telefonicznych z ich osadzonymi rodzicami, jeżeli jest to możliwe do wykonania.

27. Powinny zostać wprowadzone uregulowania mające na celu wspieranie osadzonych rodziców w uczestniczeniu przez nich w efektywnym wykonywaniu obowiązków rodzicielskich, w tym w nawiązywaniu kontaktów ze szkołą lub z podmiotami świadczącymi usługi w dziedzinie opieki zdrowotnej i socjalnej oraz w podejmowaniu decyzji w tym zakresie, jeżeli osadzeni rodzice wyrażają taką wolę, z wyjątkiem przypadków, w których nie leży to w najlepiej pojętym interesie dziecka.

28. Aktywność w zakresie relacji dziecka i rodzica powinna obejmować również przedłużone widzenia w zakładzie karnym z uwagi na specjalne okazje (Dzień Matki, Dzień Ojca, przerwy świąteczne i wakacje itp.) i inne widzenia służące pogłębianiu relacji dziecka i rodzica, które powinny odbywać się oprócz regularnych

widzeń. W celu stworzenia normalnych warunków na takie okazje, należy dołożyć starań, aby pracownicy zakładów karnych oraz inny personel przebywający w salach widzeń nosili w tym czasie mniej formalne stroje.

29. Jeżeli jest to możliwe do wykonania i leży w najlepiej pojętym interesie dziecka, przy wsparciu odpowiedniej osoby dorosłej, dzieci powinny otrzymać propozycję odwiedzin w miejscach, w których osadzony rodzic spędza czas lub uzyskania informacji (w tym zdjęć) o takich miejscach, przy czym dotyczy to również celi, w której rodzic przebywa.

30. Powinno się wdrożyć specjalne środki w celu motywowania osadzonych rodziców do utrzymywania regularnych i wartościowych kontaktów i relacji z ich dziećmi oraz w celu umożliwiania osadzonym rodzicom utrzymywania takich kontaktów i relacji, zabezpieczając w ten sposób rozwój ich dzieci. Ograniczenia w kontaktach osadzonych z ich dziećmi powinny być wprowadzane wyłącznie w wyjątkowych przypadkach, na najkrótszy możliwy okres tak, aby złagodzić negatywne skutki rzeczonych ograniczeń w odniesieniu do dzieci i zapewnić ochronę prawa dzieci do emocjonalnej i stałej więzi z osadzonym rodzicem.

31. Prawo dziecka do bezpośredniego kontaktu powinno być szanowane, także w przypadku zastosowania wobec osadzonego rodzica sankcji lub środków dyscyplinarnych. W skrajnych przypadkach wymagań związanych z bezpieczeństwem, w których konieczne jest odbywanie widzeń bez możliwości kontaktu bezpośredniego, powinny zostać wdrożone dodatkowe środki dla zapewnienia wsparcia więzi między dzieckiem a rodzicem.

Opuszczenie zakładu karnego

32. Mając na uwadze ochronę dobra dziecka przed często ciężkimi warunkami panującymi na terenie zakładów karnych, w ramach przygotowania dzieci na powrót rodzica, jak również w celu umożliwienia rodzicom uczestnictwa w ważnych wydarzeniach w życiu ich dzieci, należy zezwalać osadzonym rodzicom na odwiedziny domowe, ułatwiać je i przychylić się do wniosków o takowe, jeżeli jest to możliwe. Staje się to szczególnie ważne w okresie przed opuszczeniem przez rodzica zakładu karnego, ponieważ może służyć stworzeniu okazji do przygotowania się do powrotu, przejęcia pełnej roli rodzica i związanej z nią odpowiedzialności po zakończeniu kary.

Porządek, bezpieczeństwo i środki ochronne

33. Aby zapewnić dziecku bezpieczeństwo i zadbać o jego najlepiej pojęty interes, należy dołożyć wszelkich starań mających na celu podniesienie poziomu wzajemnego szacunku i tolerancji, jak również podejmowanie środków ochronnych redukujących ilość potencjalnie szkodliwych zachowań, do których

dochodzi pomiędzy osadzonymi, ich dziećmi, rodzinami oraz personelem jednostek penitencjarnych lub innymi osobami pracującymi na terenie zakładów karnych, bądź je odwiedzającymi. Porządek, bezpieczeństwo i środki ochronne, w szczególności bezpieczeństwo relacyjne, stanowią wsparcie wysiłków mających na celu utrzymanie przyjaznej i pozytywnej atmosfery w zakładach karnych.

Niemowlęta w zakładach karnych

34. W ramach wykonania praw dziecka do jak najwyższych standardów opieki medycznej, matkom odbywającym karę izolacji penitencjarnej należy zapewnić prawidłową opiekę zdrowotną w okresie prenatalnym i postnatalnym, jak również zapewniać im informacje i wsparcie. Kobietom w ciąży należy umożliwić urodzenie dziecka poza zakładem karnym. Zakazane jest użycie wszelkich środków unieruchamiających w stosunku do kobiet w porodzie, podczas narodzin dziecka i tuż po porodzie. Wszędzie, gdzie jest to wykonalne, standardy opieki prenatalnej i postnatalnej powinny odzwierciedlać różnorodne tło kulturowe.

35. Dziecko urodzone przez osadzoną matkę zostanie zarejestrowane i bez opóźnień wydany zostanie jego akt urodzenia, bezpłatnie i zgodnie ze stosownymi krajowymi i międzynarodowymi standardami. Akt urodzenia dziecka nie może zawierać informacji mówiącej, że dziecko przyszło na świat w zakładzie karnym.

36. Niemowlęta mogą pozostać z rodzicami na terenie zakładu karnego jedynie w sytuacji najlepiej pojętego interesu dziecka i zgodnie z prawem krajowym. Odpowiednie decyzje, na podstawie których wydaje się zgodę na pobyt niemowląt w zakładach karnych z rodzicem, będą podejmowane każdorazowo dla indywidualnych przypadków. Niemowląt przebywających na terenie zakładów karnych z rodzicem nie należy traktować jak więźniów, dzieciom będą przysługiwały takie same prawa i – w zależności od możliwości – te same przywileje wolnościowe jak wszystkim dzieciom.

37. Ustalenia i udogodnienia służące opiece nad niemowlętami i małymi dziećmi przebywającymi na terenie zakładu karnego z rodzicem, jak również ustalenia dotyczące miejsca, gdzie niemowlę lub małe dziecko przebywa i śpi, powinny:

- gwarantować, że dobro dziecka i jego bezpieczeństwo są stawiane na pierwszym miejscu, podobnie jak jego prawa, włączając te dotyczące rozwoju, zabawy, prawa do nie bycia dyskryminowanym oraz prawa do bycia wysłuchanym;
- zabezpieczenie dobra dziecka oraz zapewnienie mu zdrowego rozwoju, włączając zapewnienie bieżącej opieki medycznej, ustalanie wizyt u odpowiednich specjalistów w celu monitorowania rozwoju dziecka, we współpracy z publiczną służbą zdrowia;

- zapewnienie dzieciom swobodnego dostępu do obszarów na terenie zakładu karnego znajdujących się na świeżym powietrzu, dostępu do świata zewnętrznego pod odpowiednim nadzorem oraz umożliwienia uczęszczania do przedszkola;
- wspieranie budowy więzi pomiędzy dzieckiem i rodzicem, zezwalanie na rozwijanie się relacji rodzic-dziecko w jak najbardziej naturalny sposób, umożliwianie rodzicom realizacji odpowiedzialności rodzicielskiej względem dziecka i zapewnianie osadzonym rodzicom maksymalnej liczby możliwości spędzania czasu ze swoimi dziećmi;
- wspieranie osadzonych rodziców mieszkających na terenie zakładów karnych z niemowlętami lub małymi dziećmi, wspieranie rozwoju kompetencji rodzicielskich poprzez umożliwianie rodzicom zajmowania się swoimi dziećmi, przygotowywania dla nich posiłków, przygotowywania dzieci do wyjścia do przedszkola, jak również umożliwienie im zabawy z dzieckiem, zarówno wewnątrz zakładu karnego jak i na świeżym powietrzu;
- w najszerszym możliwym zakresie zapewnienia dzieciom dostępu do podobnego poziomu usług i wsparcia jak te ogólnodostępne dla społeczeństwa, oraz sprawienia, aby środowisko, w jakim dorastają takie dzieci, jak najbliżej przypominało środowisko, w którym dorastają dzieci poza zakładem karnym;
- zapewnienie kontaktu z rodzicem, rodzeństwem oraz innymi członkami rodziny żyjącymi na wolności, chyba że powyższe stoi w sprzeczności z najlepiej pojętym interesem dziecka.

38. Decyzje dotyczące rozdzielenia dziecka od osadzonego rodzica należy podejmować na podstawie indywidualnej oceny sytuacji, mając na uwadze najlepiej pojęty interes dziecka, w zakresie przepisów prawa krajowego mających zastosowanie w danym przypadku.

39. Przejście dziecka do życia poza zakładem karnym należy zorganizować z wrażliwością, jedynie w sytuacjach, gdy alternatywne formy opieki nad dzieckiem zostały ustalone, oraz, w przypadku, gdy osadzeni są obcokrajowcami, po konsultacji z funkcjonariuszami konsularnymi, w stosownych przypadkach.

40. Po rozdzieleniu dziecka od osadzonego rodzica i umieszczeniu go u rodziny lub krewnych, bądź w innej instytucji opiekuńczej, należy zapewnić dziecku maksymalną liczbę możliwości oraz odpowiednie warunki do widzeń z osadzonym rodzicem, pod warunkiem, że powyższe nie stoi w sprzeczności z najlepiej pojętym interesem dziecka.

Planowanie odbycia kary i przygotowanie do opuszczenia zakładu karnego

41. W celu promowania pozytywnego rodzicielstwa, przy planowaniu odbycia kary należy wziąć pod uwagę programy oraz inne formy interwencji wspierających i rozwijających pozytywne relacje rodzic–dziecko. Określone wsparcie oraz założenia programów edukacyjnych obejmują, między innymi, zachowanie i jak najszerze stosowanie roli rodzicielskiej podczas odbywania kary pozbawienia wolności, minimalizowanie efektu izolacji penitencjarnej na dzieci osadzonych, rozwijanie i wzmacnianie konstruktywnych relacji rodzic-dziecko oraz przygotowanie osadzonych i ich dzieci na życie rodzinne po opuszczeniu zakładu karnego.

42. W celu wzmacniania relacji rodzic-dziecko, władze zakładów karnych powinny korzystać z następujących opcji: przepustki umożliwiające wizyty w domu, otwarte zakłady karne, domy przejściowe, dozór elektroniczny oraz programy społeczne i pomocowe, w najszerszym możliwym zakresie pozwalającym na złagodzenie przejścia z rzeczywistości zakładu karnego na wolność, aby zmniejszyć stygmatyzację, odnowić kontakt z rodzinami na najwcześniejszym możliwym etapie, oraz zminimalizować wpływ izolacji penitencjarnej rodzica na dzieci.

43. Mając na uwadze powyższe cele, decyzje dotyczące wcześniejszego zwolnienia z zakładu karnego powinny uwzględniać odpowiedzialność osadzonego wynikającą z obowiązku opieki oraz konkretne potrzeby danej rodziny związane z reintegracją.

Opieka przejściowa

44. W celu promowania zdrowego rozwoju dziecka, jak również mając na uwadze pomoc byłym osadzonym w reintegracji z ich dziećmi i rodzinami, zakłady karne, służba kuratorska lub inne właściwe instytucje specjalizujące się w pomocy osadzonym, zapewnią wsparcie i opiekę, gdzie stosowne. Władze zakładów karnych, we współpracy ze służbą kuratorską i/lub pracownikami pomocy społecznej, grupami lokalnej społeczności i organizacjami społecznymi, zaprojektują i wdrożą programy reintegracji obejmujące okres przed i po opuszczeniu zakładu karnego, które wezmą pod uwagę konkretne potrzeby osadzonych odzyskujących swe funkcje rodzicielskie w społeczności.

Opracowanie postępowania

45. Wszelkie nowe strategie postępowania bądź środki opracowane przez administrację zakładu karnego lub dla niej, które mogą mieć jakikolwiek wpływ na kontakt rodzica z dzieckiem oraz ich relacje, należy opracowywać z uwzględnieniem praw i potrzeb dzieci.

V. Personel pracujący z dziećmi i osadzonymi rodzicami oraz na ich rzecz

46. Personel mający styczność z dziećmi oraz osadzonymi rodzicami zobowiązuje się do przestrzegania ich praw i poszanowania godności. Administracja zakładu karnego powinna wybierać, mianować i poszukiwać „funkcjonariuszy dziecięcych i/lub rodzinnych”, których rola polega również na wspieraniu dzieci i ich osadzonych rodziców, ułatwianiu widzeń w przyjaznym dla dziecka otoczeniu, przekazywaniu wskazówek i informacji, w szczególności dzieciom po raz pierwszy konfrontowanym ze środowiskiem zakładu karnego, oraz działaniu w charakterze łącznika pomiędzy odpowiednimi instytucjami, specjalistami oraz organizacjami zajmującymi się tematem dzieci i ich osadzonych rodziców.

47. Personel mający styczność z dziećmi oraz osadzonymi rodzicami zostanie odpowiednio przeszkolony w obszarach obejmujących min.: poszanowanie praw i potrzeb dzieci, wpływ izolacji penitencjarnej oraz realiów zakładu karnego na dzieci i role rodzica, techniki wspierania osadzonych rodziców i ich dzieci, sposoby zrozumienia konkretnych problemów, z jakimi się mierzą, strategie na przyjazne dzieciom widzenia, przeszkolenie dziecka w przyjazny sposób.

48. Aby zapewnić skuteczność i jakość udzielanej na rzecz dzieci i ich osadzonych rodziców pomocy, ochrony i opieki, szkolenia dla personelu należy prowadzić w oparciu o materiały sporządzone na podstawie konkretnych danych, zgodnie z przepisami i praktyką prawa krajowego, jak również z poszanowaniem międzynarodowych i obowiązujących lokalnie praw człowieka i standardów odnoszących się do dzieci. Materiały podlegają regularnej korekcie.

Podejście multidyscyplinarne i wieloinstytucjonalne

49. W celu skutecznej promocji, wsparcia i ochrony praw dzieci z rodzicem odbywającym karę pozbawienia wolności, odpowiednie władze krajowe powinny przyjąć wieloinstytucjonalne i międzysektorowe podejście, mając na uwadze najlepiej pojęty interes dzieci. Powyższe obejmuje współpracę ze służbą kuratorską, społecznościami lokalnymi, szkołami, służbą zdrowia, służbą ochrony praw dziecka, policją, rzecznikiem praw dziecka, bądź innymi urzędnikami, którzy odpowiadają za ochronę praw dzieci, jak również ze wszelkimi odpowiednimi instytucjami, włączając organizacje społeczno-cywilne oferujące pomoc dzieciom i ich rodzinom.

VI. Monitorowanie

50. Kompetentne ministerstwa, jak również rzecznicy praw dziecka bądź inne krajowe organy praw człowieka, których zadaniem jest ochrona praw dzieci, zobowiązują się do monitorowania, przedstawiania regularnych raportów w sprawie, jak również podjęcia wszelkich koniecznych kroków w celu uznania i wdrażania przestrzegania praw i najlepiej pojętego interesu dzieci posiadających

rodziców odbywających karę pozbawienia wolności, włączając niemowlęta i małe dzieci zamieszkujące w zakładzie karnym z rodzicem.

VII. Badania, ewaluacja praktyk i postępowania przyjaznych dzieciom

51. Należy stworzyć multidyscyplinarne oraz wieloinstytucjonalne grupy eksperckie, z włączeniem dzieci posiadających rodziców odbywających karę pozbawienia wolności, których zadaniem będzie ocena sposobu, w jaki dzieci doświadczają izolacji penitencjarnej rodzica, kontaktów i relacji z nim, na podstawie których zostaną opracowane propozycje poprawek do obecnych praktyk i postępowania.

52. Należy systematycznie zbierać dane statystyczne ze źródeł takich jak zakład karny oraz służba ochrony praw dziecka, następnie publikować je, łącznie z informacją na temat dzieci z osadzonymi rodzicami oraz wykazem dobrych praktyk.

53. Należy zapewnić finansowanie wspierające badania naukowe obejmujące tematykę dzieci z rodzicami w zakładach karnych, aby przyczynić się do rozwoju polityk i promocji dobrych praktyk w regionie.

54. Wdrażanie przyjaznych dzieciom praktyk i postępowania, włączając międzynarodowe standardy odnoszące się do dzieci osadzonych rodziców, podlegają regularnym ocenom i ewaluacjom. Ocena może wiązać się z zaangażowaniem odpowiednich ministerstw, administracji zakładu karnego, pomocy społecznej, rzecznika praw dziecka oraz innych organów ochrony praw człowieka, które ponoszą odpowiedzialność za ochronę praw dziecka, jak również odpowiednie instytucje, włączając organizacje cywilno-społeczne.

VIII. Współpraca z mediami i opinią publiczną

55. Informacje udzielane mediom i przez media nie mogą naruszać prawa do poszanowania prywatności oraz ochrony dzieci i ich rodzin, włączając zasady ochrony danych osobowych, a wszelki przekaz medialny powinien zachować formę przyjazną dla dziecka.

56. Mediom, ich zawodowym przedstawicielom oraz opinii publicznej należy przedstawiać rzetelne i aktualne dane, z przykładami dobrych praktyk, mając na celu podnoszenie świadomości w kwestii ilości dzieci dotkniętych i żyjących z piętnem rodzica w zakładzie karnym, jak również w celu uniknięcia tworzenia negatywnych stereotypów i stygmatyzacji dzieci z rodzicami odbywającymi kary izolacji penitencjarnej.

